

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IEȘE ÎN FIECARE ZI.

ANULŪ L.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNȚIURILE:

O seriă garmond 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorile nefranțate nu se primesc. — Manuscrise nu se retrămit.

Nr. 255

Joi, 19 Noemvre (1 Decemvre).

1887.

BrașovŪ, 18 Noemvre 1887.

Abia au răsunațu cuvintele ce le-a pronunțat ministrul de esterne contele Kalnoky în delegațiunii asigurându că situațiunea generală europenă este ađi mai favorabilă păcii ca orî și când în anii din urmă; abia s'a uscată negreala cu care au fost scriși articolii foilor din Viena și din Pesta spre mărirea și înălțarea politice de pace a contelui Kalnoky: și éta că se și schimbă sceneria și în fondŪ își arată din nou dinții figura înspăimântătoare a rășboiului.

Precum amŪ arătatŪ și în numărul dela 17 (29) Noemvre alŪ „Gazetei“, discursul tronului, prin care s'a deschisŪ parlamentul germanŪ, a făcutŪ să se sgdue cumplitŪ încrederea într'unŪ rezultatŪ favorabilŪ alŪ stăruințelor pentru susținerea păcii. PasagiulŪ din mesagiu privitorŪ la politica esterióră accentuază pericolulŪ ce vine din partea acelorŪ popóre, care au „înclinațiunea necreștinescă“ de a năvăli asupra vecinilorŪ.

Nu este greu de găcitŪ, care potŪ fi aceste popóre cu „înclinări necreștinesci“, când în același mesagiu se vorbește de silințele ce și le dă guvernulŪ împăratului germanŪ ca să delătore pericolulŪ unui rășboiu prin „tractate“ și prin „alianțe“; este înțelesă aci alianța cu Austro-Ungaria și cu Italia, ér sub cei cu înclinările rășboinice nu suntŪ alții înțelesi decâtŪ Francezii și Rușii.

Imprejurarea, că mesagiulŪ tronului germanŪ a fostŪ cetitŪ câteva zile după visita Ţarului în BerlinŪ și că cu tóte acestea nu se face nici o amintire într'insulŪ despre această vizită, a deșteptatŪ îngrijirile cele mai mari, și temerile de unŪ apropiatŪ rășboiu s'au exprimatŪ de unele foi oficióse germane, ca „Post“, „National-Zeitung“ și altele. Nu puținŪ a contribuitŪ la deșteptarea temerilorŪ de rășboiu și vestea despre numirea generalului Gurco ca comandantŪ supremŪ alŪ armatei rusesci, precum și rășboiniculŪ sŪu toastŪ ținutŪ în săptămána trecută în Varșovia.

După scirile sosite din Petersburg, nici în cercurile politice de acolo n'a produsŪ o impresiune favorabilă faptulŪ ignorării totale a visitei Ţarului în mesagiulŪ împăratului Wilhelm. Cele mai multe foi contestă mesagiului germanŪ órecum caracterulŪ pacificŪ și deducŪ, că această dovedesce, cum că Germania nu mai póte spera din partea Rusiei nici o concesiune. Peste totŪ, tonulŪ foilorŪ rusesci este neamicalŪ, dér moderatŪ în urma instrucțiunilorŪ ce le-au primitŪ, de a nu se folosi de unŪ limbagiu violentŪ, ba chiar de a talmăci în sensŪ pacificŪ discursulŪ tronului, precum și facŪ diarele cele mai aprópe de guvernulŪ rusescŪ.

Principele Bismark póte să se créđa amenințatŪ de vecinii în alŪ cărorŪ „simțŪ creștinescŪ“ dubiteză, dér ni se pare că în casulŪ de față a voitŪ mai multŪ să țină în încordare lumea politică și să strice buna dispozițiã a aderențilorŪ politicei contelui Kalnoky, zugrăvindŪ pe părete pericolulŪ rășboiului

Desamăgirea ce a produsŪ o în Viena prin această este cu atâtŪ mai mare, cu câtŪ în același mesagiu se atingŪ raporturile comerciale dintre Germania și Austro-Ungaria, fără a se da vre-o speranță pentru o favorabilă soluțiune a lorŪ.

În ce privesce destăinuirile publicate de „Köhlische Zeitung“ asupra convorbirei dintre ŢarulŪ și Bismark, fóia rusă „Grajdanin“ din Petersburg declară totŪ lucrulŪ de o amăgire și de unŪ visŪ germanŪ, și susține că nu este cu nimicŪ doveditŪ, că Bismark a luminatŪ pe ŢarulŪ asupra intrigei ce s'ar fi țesutŪ contra lui și că l'ar fi și convinsŪ despre această. Foile or-

leanște încă declară destăinuirile foilorŪ germane de curate născociri.

UnŪ limbagiu multŪ mai rezervatŪ observă diarulŪ „Nord“ din Bruxela, care e organulŪ ministrului rusescŪ de esterne. Cu tóte astea, orî câtă silință s'ar pune d'a se talmăci lucrurile mai favorabilŪ păcii, nu se póte nega că în politica cea mare domnesce ađi nesiguranță. Nu mai scie nimeni, de ce se se țină, nu scie sigurŪ care este amiculŪ și care este contrarulŪ, nu póte prevedé ce va mai aduce ھیua de mâne.

Cronica politică.

Foile autorizate ale guvernului rusescŪ, ca „Journal de St. Petersburg“ și „Nord“ din Bruxela, judecând mai moderatŪ discursulŪ tronului germanŪ, ھیu că e posibilŪ să se restabilească *vechiulŪ raportŪ între Rusia și Germania*. E întrebarea însă, că ce prețŪ cerŪ cei din Petersburg pentru această apropiare? Foile unguresci se temŪ să nu fiă acestŪ prețŪ înstreinarea Germaniei de către Austro-Ungaria, orî vr'o concesiune care să lovescă în interesele vr-unuia dintre aliați. Unele foi vedŪ deja *obiectulŪ compensațiunei în Bulgaria*, prin care s'ar restabili pactulŪ dintre Germania și Rusia. „Times“ e informatŪ, că principele Bismark va propune puterilorŪ să adreseze o notă colectivă prințului Ferdinand alŪ Bulgariei provocându-lŪ să abđică la tronŪ. „Pester Lloyd“ ھیe că decă această va fi adevăratŪ, Austro-Ungaria nu s'ar puté alătura la o asemenea acțiune. Acestă s'a pututŪ vedé din desbaterile delegațiunilorŪ și din declarațiunile ministrului de externe Kalnoky.

ImpăratulŪ Germaniei, primindŪ în audiență presiulŪ Reichstagului, își exprimă către elŪ părerea sa de rău, că n'a pututŪ deschide în persoană ReichstagulŪ și să citească discursulŪ tronului, mai alesŪ pentru pasagiulŪ din urmă alŪ acestuia, ca să spună lumii, că *elŪ voesce pacea, dér că Germania e deplinŪ înarmatŪ, ca să întâmpine eventualele atacuri*. ImpăratulŪ vorbindŪ despre situațiunea politică generală, își exprimă părerea de rău asupra retragerii lui Grévy.

„Pol. Kor.“ e informată din Petersburg că în BerlinŪ nu s'a stabilitŪ unŪ programŪ politicŪ între Germania și Rusia, dér póte că s'au datŪ reciprocŪ sfaturiŪ asupra celorŪ mai potrivite mijlóce, cum să întrețină pe viitorŪ bune raporturi cele două imperii, după reapropierea lorŪ îmbrucătoare în urma întelnirei din BerlinŪ.

„Kreuzzeitung“ din BerlinŪ desminte cu hotărîre scirea, că Germania ar fi intratŪ în tratări secrete cu Belgia și cu Olanda pentru ca să facă și pe aceste state a se alătura la *alianța triplă*.

După cum comunică o telegramă din Varșovia, în curéndŪ se vorŪ ținé conferințe *pan-slaviste* în Petersburg și în Chiev. UnŪ programŪ pentru aceste conferințe nu s'a stabilitŪ, dér ilŪ va forma terenulŪ lingvisticŪ.

PlanulŪ se pare a fi, desvoltarea idiomului și literaturii aceloră dintre popórele slave care au rămasŪ înderētŪ în privința culturală și a le assimila în grupe spre a le căștiga apoi pentru limba rusă. Spre acestŪ scopŪ se recomandă absorbirea SlovacilorŪ prin elementulŪ croatŪ și a SlovenilorŪ prin elementulŪ sérbo-croatŪ. Limba polonă și cehă se consideră ca fórté desvoltate și trainice. Credința generală e, că trebuie să se facă *unitatea lingvistică a popórelorŪ slave* și să se recunoscă caracterulŪ slavŪ universalŪ alŪ limbei ruse. La această lucrare va contribui la timpulŪ potrivitŪ și puterea de atracțiune și de asimilare a ortodoxismului.

UnŪ actŪ de trădare.

O telegramă din ParisŪ comunică, că doi martori au făcutŪ, înaintea comisiunei de anchetă în scandalósa afacere Caffarel-d'Andlau-Limouzin-Wilson, în importantă declarațiune, că prin mijlocirea unui ofiterŪ superiorŪ, pe care l'a plătitŪ ea pentru această, d-na Limouzin a fostŪ față la esperiențele de dare la semnŪ făcute cu pușca francesă de repetițiã Lebel, care e celŪ mai bunŪ sistemŪ, și și-a procuratŪ o țevă și cartușe din această armă, pe carŪ le-a trimisŪ la BerlinŪ, prin Austria, cu unŪ conductorŪ dela trenulŪ Express-Orient. Asemenea, totŪ prin mijlocirea dómnei Limouziu, unŪ desenatorŪ alŪ casei Krupp a căpatatŪ o funcțiã într'o fabrică a Statului în Franța, de unde a fostŪ apoi expulșatŪ pe temeiulŪ legei contra spionajului.

SCIRILE ZILEI.

„Ellenzék“ aduce intesante date cu privire la *săvșirea alegerei de deputatŪ* din cerculŪ electoralŪ alŪ Iclandului din Sécuime. Candidați erau: Bartha Miklos din opozițiã și dr. Heltai Ferencz ca guvernamentalŪ. Bartha a umblatŪ din satŪ în satŪ, a ținutŪ vorbiri și se credea în dreptŪ a conta la reușită și prin împrejurarea, că e născutŪ în părțile acelea, unde are numeroși amici, consăngeni și bine-voitori; Heltai din contră: nici o vorbire nimēnuia n'a ținutŪ, nimenea nu l'a cunoscutŪ, n'a sciutŪ cine e și de unde a venitŪ. Ba elŪ nici candidatŪ n'a fostŪ, președintele comitetului centralŪ executivŪ alŪ partidei liberale a declaratŪ expresŪ, că Heltai nu e candidatulŪ ei, totŪ așa a făcutŪ și președintele partidei liberale a comitatului Odérheiu. Cu tóte acestea la alegere elŪ a obținutŪ mai bine de 600 voturi. A plecatŪ în zilele din urmă cu lăutarii din 3 sate promițendu-le câte 50 fl. de ھی, a mersŪ cu ei din satŪ în satŪ, a adunatŪ poporulŪ pe la cărcime, mănecare și beutură din grosŪ, a promisŪ la mai multe comune anumite sume de banŪ pentru biserici și scóle, fără a se dea însă nimicŪ; în o comună s'au împărțitŪ 800 fl., cumpărându-se votulŪ cu 10 fl., în alte 3 comune câte 400 fl., în altă comună 780 fl. Pentru HomorodŪ a înțelesŪ „Ellenzék“ că s'au împărțitŪ 6000 fl. A mai fostŪ sprijinitŪ Heltai de EpiscopulŪ Domokos și de consilierulŪ ministerialŪ Bedő, care în o scrisóre a s'a adresatŪ preoțilorŪ unțariŪ mințise — după cum se exprimă „Ellenzék“ — când a ھیu că Heltai ar fi membru alŪ academiei de sciințe unguresci. Astfeliu s'a săvșitŪ alegerea lui Heltai.

CetimŪ în „Familia“: Ilustritatea Sa *MichailŪ PavelŪ*, episcopulŪ diecesei aradane, érăși a dăruitŪ pentru fondulŪ de vestminte alŪ internatului de băeți români din Oradea mare 20 de buți de vinŪ holodanŪ. DemnulŪ prelatŪ mai dăruise pentru acestŪ fondŪ 200 de buți de vinŪ.

D-lŪ Petru SpanŪ, MoțŪ din Lupșă, trecŪ în 14 (26) Noemvre la facultatea filosofică a universității din Iena *doctoratulŪ*, obținēndŪ nota *cum laude*. Tesa scripturitică, pe basa căreia fŪ admisŪ la esamenulŪ oralŪ, este din tēremulŪ pedagogicŪ și pórtă titlulŪ: *Die Fortbildung der Pädagogik Herbarts durch Ziller*. AdresămŪ călduróse felicitări tinerului doctorŪ.

Marți în 6 Decemvre nou va concerta în sala dela Nr. 1 renumita violonistă *Arma Sennkrah* cu concursulŪ pianistei *Emma Grosskurth*. *Arma Sennkrah* este artistă a curții regale din Sacsonia și după cum suntemŪ informați, una dintre cele dintăiu virtuóse pe violină. AtragemŪ atențiunea iubitorilorŪ de adevărată artă asupra acestui interesantŪ concertŪ.

În *BeiușŪ* era să fiă îngropatŪ de viiă o bētrână de 72 de ani. Femeia era deja aședată în cosciugŪ și familia se gătea s'o îngrópe. MediculŪ de cercŪ însă nu permise s'o îngrópe, deórece i se părŪ că are de a face cu unŪ casŪ de mórte aparentă. După tóte silințele ce și le-a datŪ a isbutitŪ d'a o readuce la viață. Dér déră mediculŪ ar fi fostŪ mai puținŪ conscientiosŪ? Sărmana femeia ar fi muritŪ de cea mai grozavă mórte!

Sinodul tractului protopopesc gr. cat. alu Clușului.

Clușiu, 27 Noemvre 1887.

Domnule Redactor! Sinodul protopopesc gr. cat. alu Clușului, ținut în 16 Noemvre 1887, a desbătut mai multe obiecte de interes public. Intre acestea au fost desbaterea mijloacelor pentru stărpirea concubinărilor. Este cunoscut că sub regimul actualu acestu rău social, care rode la rădăcina materială și moră a poporului, s'au înmulțit ca nici când sub alte regime. Sinodul a decis că preoții în tôte Duminecile și sărbătorile să catichizeze poporul în biserică și cu tötă ocaziunea arătându multe rele ce-i vinu din aceste însoțiri rușinoșe pentru omenime. Nefolosindu acesta se se scrie și arete cu numele concubinii oficiaru civile prin protopopolu tractului.

Altu obiectu a fostu că s'au alesu asesori la forulu protopopescu disciplinaru și criminalu, apoi la forulu matrimonialu de I-a Instanță. Aceștia totți se voru propune Prea Veneratului Ordinariatu Metropolitanu spre întărire.

Obiectu momentosu a fostu și desbaterea cumpărării unui regală pre sêma fondului culturalu alu tractului.

Este sciut, că tractulu acesta are realitāți în prețu de peste 3500 fl. v. a., din caru se dau ajutore insemnate la mai multe școle române din tractu. Multe din aceste școli singuru acestui fondu au de a-și mulțami existența lor.

Fiindu că acum esistă și la noi Români cărți populare, Prea Onor. Domnu protopopu tractualu a recomandat cu tötă căldura preoților tractualu înființarea de societăți de lectură populare, ca poporul în serile cele lungi de êrnă să nu-și petrêscă timpulu cu alte lucruri netrebnice.

Celū mai momentosu obiectu însă a fostu: *Cestiunea adreselor epistoleloru oficiose*. La desbaterea acêsta au luat parte mai mulți preoți. De pe fețele fiecăruia se putu ceti amărăciunea cauzată prin o astfel de ordinațiune a Inaltului Ministeriu r. ung. de comenicațiune; a êsta amărăciune s'a dovedit prin *declarațiunea solemnă că mai bine voescu a plăti din pungile lor cele misere portulu postală, decâtu se scrie acum la bêtrânețe în limba maghiară*, pre care o cunoscē numai din audite. Căci este sciut, că o mulțime de preoți români și-au făcutu studiile pre acele timpuri fericeite, când țera acêsta sta și înflorea fără limba oficiosă maghiară.

Conclusulu adusū în respectulu acesta vilu comunitu mai la vale. Aci amintescu, că sinodulu a decisu ca oficiulu protopopescu să plătescă portulu postală din repartițiune pe tractu. Oficiile parohiale între sine și față cu oficiulu protopopescu să se folosescă de expresi (curieri) și numai în casuri urgente de poștă, când portulu se va plăti sêu din partea privațiilor, decât epistolele-i privescū pe ei, sêu din caselle bisericilor, decât afacerile sunt puru bisericesci ori scolare. Epistolele însă totdeuna să aibă caracteru oficiosu.

Unu membru alu sinodului.

Êta conclusulu sinodului în cestiunea ilegalei ordinațiunii privitoare la scrisorile oficiose ale autorităților nostre bisericesci și scolare:

Sinodulu tractului protopopesc gr. cat. alu Clușului (ținutu în 16 Noemvre 1887 în Clușiu cu respectulu la ordinațiune Inaltului Ministeriu r. ung. de comenicațiune comunicată numai cu oficiile postale și privitoare la scrierea adreselor epistoleloru oficiose în limba maghiară:

Considerându că dreptulu, de a se folosi bisericile române de limba lor bisericescă romană atātu în vieța

loru internă bisericescă, câtu și în cea externă administrativă față cu oficiile civile ale statului l'a avut tot d'auna nevățamată și atunci, când limba oficiosă a statului era limba latină, cunoscută mai multu numai de oficiali, ba și sub celu mai greu absolutismu, când era introdusă în tôte oficiile statului limba germană, ba și atunci, când națiunea romană și biserica ei în provinciile de sub corōna st. Stefană și în specie în Transilvania erau numai tolerate „*usque ad bene placitum principum*.”

Considerându că biserica noastră cu ocaziunea Unirei cu biserica Romei în 1700 a pusă condițiune *„sine qua non”* păstrarea ritului, disciplinei și a tuturor usanțelor bisericești răsăritului necontrare credinței catolice și că pe baza acêsta aprobă tate de împărății și domnitorii de atunci a primitu unirea;

Considerându că reinființându-se în 1853 Metropolia romană gr. cat. de Alba-Iulia și Făgărașu, pre acêsta bula Papei „*Eclesiam Christi de ditto VI Kalendas Decembris 1853, emanatā cu invitoarea Corōnei, o nomenesce expresis „Provincia metropolitana graeco-catholica romanae nationis et linguae;*”

Considerându că îndată după Unirea Transilvaniei cu Ungaria, efeptuită contra consensului Românilor, cari compunū majoritatea acêstei țeri, în 1868 dieta Ungariei prin articolulu de lege XLIV a asiguratu și corōna a sancționatū drepturile diverselor naționalități, ce constituiesc acestu stat; considerându, că acêsta lege asigurēza bisericiloru drepturile limbii, êr legile posteriore autonomia bisericiloru din țera, — decât odată bisericile nostre române sunt autoisme și decât atâtea canōne și legi sancționate și neabrogate asigurēza dreptulu limbii române ca limbă rituală în viața internă și administrativă externă bisericescă, ordinațiunea din cestiune a Inaltului Ministeriu r. ung. de comenicațiune, cu atātu mai vortosu apare antonomică și ilegala;

Considerându că însăși motivarea introducerei limbii maghiare pe adresele epistoleloru oficiose, ce o face inaltulu ministru r. ung. de comenicațiune, dicēndu „că pentru acea e de lipsă să se scrie adresele pe epistolele oficiose în limba maghiară, ca să se pōtă controla, decât epistola conține afaceri oficiose ori ba, este ridiculă de nu cumva pe baza acêstei motivări își va lua cutezanța a și deschide pe fi toate oficiile, pentru că din adreșauru în ce limbă va fi tutele ofișe conținutulu dinăuntru epistoleloru; êră de cumva acela este motivulu, că ampoiații de poștă nu cunoscū limba romană, acêsta e unu nou gravamētu pentru noi că dintre atātu tineri cualifi cați români, îi ai unei populațiuni de 3,000,000, nu suni primii în ofișele postale nici căli se ceru pentru a puti cunoscē adresele epistoleloru oficiose, ci aceia sunt silii a emigra în țeri străine, êr aci umplându-se oficiile statului și asa și cele postale și ampoiații, cari nu cunoscū limba majorității locuitoriloru patriei, în contra legii espresse de naționalitate.

Din tôte aceste considerațiuni, precum și pe baza dreptății, egalității și frățietății adevērate bucinatē atātu de Inaltulu regimu reg. ung., care neincetatū strigă în lumea mare că principiile dreptății, egalității și frățietății nu sunt nicăiri în lume ca în Ungaria de respectate, — cu unanimitate a adusū următorulu

Concluse.

I. Sinodulu protopopescu gr. cat. alu tractului Clușu protestēza serbătoreșce contra cestiunii ordinațiunii nelegale a Inaltului Ministeriu r. ung. de comenicațiune și decide a rămâne firmu pe lângu usulu sêu de până acum recunoscutū prin bula papali și legi oietali, aprobate și sancționate de Corōnă.

II. Decide să rōge pe Escelența Sa Prea Sântitulu Domnu Metropolitanu că să binevoescu a convoca în afaceria acêsta unu sinodū archidieceșanu, din sinulu căruia să se facă pași la dieta Ungariei și în casu de lipsă și la Corōnă, pentru ca Inaltulu ministru r. ung. de comenicațiune să revocē ordinațiunea nelegală și Corōnă să ne apere drepturile sancționate de densa.

III. Decidē că acestu concludu să se publice în tôte foile române pentru ca celelalte protopopiate ale nostre încā să facū eventualu asemenea pași de legalu apērare a limbii și celorlalte usanțe străvêchi și legiuite ale bisericilei nostre române gr. cat.

„Valahii vèrsători de sânge”.

Sub titulu acesta revine „Ellenzek” asupra casului întâmplatū mai estă-vēră între nisce locuitori unguri și români din comuna Folia, de lângă Timișoră, despre care la timpul sêu și noi facurăm amintire. Este de ajuns să spunem, că Românii, precum au comunicatū chiar șiarele unguresci, au fost provocati și atacați. Este ne-rușinatū însă modul în care este scris raportulu ce-lu publică „Ellenzek” despre pertractarea casului, din care raportu estregamul și noi următorele:

„Tribunalul reg. din Timișoră a început în 24 Noemvre pertractarea contra făptuitoriloru vèrsării valahice de sânge în Folia; 26 de acusatū stau înaintea tribunalului, între ei se află și acusatū primaru comunalu din Folia, cari la 28 Augustu a. e., din incidentulu unei petreceri în cărciumă, au săritu asupra Unguriloru ce se aflau acolo, pe unul din ei l'au bătut de mōrte cu o sēlbăciă dobitocescă, pe alți doi i-au rānitū de mōrte. Alu patrulea, Nyerges Sandor, care de asemenea petrecea în cărciumă, a luat la sēnētosa pentru ca să se ascundă în satū, dēr furioșii Valahii, seioși de sânge, ca și nisce animale sēlbactice s'au luatū după el.”

„Valahii au bātut clopotulu într'o usnă (intr'o ureche), au adunatū întregu poporul din satū, și înarmați cu puscă, cu furci de fier și cu bâte, au asaltat casa, în alu căreia podū se refugiase persecutatulu de furia neînfrantă a persecuitoriloru sēi. Elū ținu aprōpe 2 ore lupta contra canibailorū insetatū de sânge, cari nāvāliră în cas, și pe unul din turbații sēi dușmanū, care voi să se sue în podū, îl impușă.”

„La vederea sângerului furia neomenosă a Valahiloru se potēză încă, aprinseră casa, traseră josu coperișulu de pe ea, aduseră paie împrefcoșatū mōrte în flacări. Nefericitulu omū, torturatū până la mōrte, cu pērulū și cu hainelē pārjolite, sări între dobitocelē sēlbactice, dēr abia apucā la aeru liberū și deodată 4—5 arme se slobohiră asupra lui și Nyerges Sandor a cădutū la pāmēntu cu patru rāni de mōrte.

„Spintecati cănelē, datū focu Unguriloru, sfērimați-lū în bucăți! cu asifellu de țipete nāvāliră turbații asupra muribundeii victime, l'au străpunsu cu cuțite și cu furci de fier, l'au bātutū cu ciomage și cu patulu puscei, și în fine i-au pusū focu sub talpa picioriloru.”

„Pentru neindurarea lorū dobitocescă au statū ați înaintea tribunalului cei 26 Valahii. Suntū în etate de 18—40 anī, totū atâtea fețe înspāimāntătore, de o statură sēlbatică. La doi-trei dintre cei mai tineri ochi li suntū lăcărāmatori și inādusitū de plānsu stau înaintea judecātoriloru, dēr mai multu se uitau asupra consoțiloru lorū acusatū și, precum se vedea din privirea lorū timidă, mai multu se temeau de acēștia, decâtu de judecātorii. Cei mai mulți acumormători; de locū nu le pare rēu pentru comiterea crimei lorū dobitocesci, se vede de pe tețele lor, că decât arū odată, încā arū de ucide, arū sfāșia cu dāții pe „cānelē” de Maghiarū.”

„În fāșionările lorū acusatūi unul ca unul negă totulū. Au fostu ce-i dreptū cu totți la bātāi, au avutū în mână și beie oi pusci, însă pentru aceea n'au auditū nimicū, și pentru lumea asta n'arū fi făcutū ei cuiva ceva rēu. Unulū până în doi acusatū, pe cari cu mare greutate i-au pututū face să mărturisescă, recunoscē ce-i dreptū, că au vēcutū una și alta, s'a și întâmplatū ucidere, dēr ei suntū nevinovați, nici odată în vieța lorū n'au făcutū cuiva ceva rēu. Pertractarea continuă.”

Amū reproducū raportulu așa precum l'amū aflātū

FOILETONU.

Câteva noțiuni despre industria și despre însemnătatea ei *).

Discursū ținutū de prof. Ars. Vlaicu, cu ocaziunea sărbării sf. Sofii, în sala gimnasului rom. din Brașov.

Domnelorū și Domnilorū!

Una dintre cestiunile, cari au preocupatū, preocupă și voru preocupa spiritele bărbățiloru mari de statū ai celor mai diferite națiuni și în deosebii spiritele acelora, cari au la inimă progresulu moralu și materialu alu națiunii lorū, cu unū cuvēntu fericirea ei, a fostu și trebuie să fiă industria! Acēsta cestiune s'a impusū tuturor ca o necesitate dintre cele mai imperioșe, îndată ce societatea omenescă a eșitū din haina de barbaria și a intratū în calea pacnică a civilizațiunii și progresului, îndată ce din vieța nomadă împreunată neapērātū cu dorința de jăfuire, de dominare și de sclăvia, a devenitū stabilă cu principii de sociabilitate, de egală îndreptățire și libertate, în scurtū îndată ce omulū a devenitū consciu de chemarea sa ca ființa cea mai perfectă. Până ađi însă vedemū că numai puține națiuni au sciutū

*) Din diferite considerațiuni prescurtate în mai multe locuri.

s'ō resolve în modū mai multū sêu mai puținū eficace; dēr totodată ceea ce trebuie să ne uimescă este, că ori unde rezolvarea ei a reușitū în parte, aflămū națiuni și state ajunse la bunăstare și înflorire pe tôte terenele, ba ce este mai multū, aflămū națiuni și popōre, care au de venitū stăpānitorii celorlalte rămase încă îndērētū, fiā din vina propriā, fiā prin pedecul naturale.

Nu trebuie să căutāmū multū pentru ca să aflāmū nisce fapte, care într'adevērū să ne demonstreze în modul celū mai palpabilū adevērulū acêstei aserțiunii. O singură privire în vieța economică a statelorū lumii vechi ne infățisēză icōna cea mai viă și mai imposantă de progresū, civilizațiune și bunăstare cāștigate prin simplitē era creștină lānceđeau în barbaria și-și mulțāmiau trebuințele lorū de totū neînsemnate numai și numai din productele naturale, — căci nesciința și trāndāvია nu le permiteau a face altfelū — le vedemū ađi ajunse la bunăstare și înflorire în decursu de cățiva secolū; ba ce e mai multū, le vedemū conducēndū cu o mână puternică și dibace, dēr totodată egoistă și sgārēitā de cele mai multe ori, le vedemū conducēndū, dicēmū, destinele întregēi omēniri. Interesele cele mai depārtate suntū considerate aprōpe totdeuna ca în'eresse ale lorū proprii și nimicū nu se pōte face fără de ele. Ori-ce mișcare, ori-ce acțiune trebuie să se facă prin ele și pentru ele, cu unū cuvēntū,

le vedemū secerāndū de unde n'au sēmēnatū, și acēsta sub cuvēntū, că în societate interesele individuale suntū strinsū legate de interesele generale și în acēsta condițiune cea mai mare responsabilitate cade asupra celor mai înaintați în cultură și civilizațiune, ceea ce în realitate așa și este, atātu după legile naturale, câtū și după cele positive, cari suntū de acordū asupra principiului, că datorita celui luminatū este de a scoate din rātăcire pe celū greșitū și a conduce pe celū nesciutorū.

Putemū fără indoelā trece în tăcere preste popōrele antice și chiar medievale, cari s'au revērsatū și au locuitū bētrāna Europā, dēr ue este imposibilū de a nu aminti pe locuitorii mederni ai acēstei părți de pāmēntū, cari în parte trecēndū prin tôte vicisitudinile, condusți de vre unū impulsū propriu, dēr mai multū împinși de necesitate, prin industria lorū au ajunsū la celū mai înaltū gradū ce civilizațiune. Aruncāndū o privire în revista economică a statelorū europene, e cu neputință să nu venimū la ideea de a cerceta, care este cauza, că pre când o parte din ele se bucură de cele mai mari binefaceri ale secolului și civilizațiunii actuale, altele zacū și lānceđescū încā în lanțurile și întunereculū barbariei. Imposibilū să nu observāmū, că esistă ca unū felū de linia de demarcațiune între Orientulu înapoiatū și Ocidentulu dotatū cu cele mai bogate daruri ale progresulu modernū. Doveđile cele mai palpabile ni le oferă: An-

în Țările Ungurești, nu pentru că n'amă cunoștea pe deplin fantasia născocitoare a „patrioților” românogași, ci pentru că se vedea spiritul de care sunt cuprinși nădrăgării acelei popor, din ală căruia sinu se tragă exclusiv judecătorii țeranilor noștri din vorbă.

În realitate, după cum spune „Gazeta Poporului”, lucrul stă astfel:

În 28 Augustu n. c. Români din Folia petreceau la un birtu jucându. Deodată s'a lătit faima între jucăuși, că nisce servitori (biriși) de Ungurii vinu în sat, înarmați cu furci, băte și pucși, ca să bată pe Români. Români se respiră, fugu cătră casă, der în câteva momente ăr se adună înarmați cu pașci, pistole și furci de fier. Clopotul se bate în o dungă, Români se încera la luptă cu Ungurii, carî în adevăr veniseră asupra Românilor. Unul din Unguri a rămas mort, altul greu rănit, ală treilea ușor rănit. Ceilalți Unguri au luat'o la sănătoșa, Români i-au urmărit. A urmat apoi găsirea Ungurului Nyerges, aprinderea casei, împuscarea Românilor din partea lui Nyerges și în fine omorirea acestuia, căruia i-au tras'o o cismă din picior, der cărbuni ărși au i-au pusu pe talpe

În urma acestui casu au fost aruncați în arest preventiv 37 de Români, dintre carî în decursul cercetării 11 s'au aflat nevinovați și s'au eliberat, rămânând 26. Între aceștia se află și judele comunalu Ioan Jumanca, precum și un Evreu, arendașul. Acusații — spune „Gaz. Pop.” — sunt mai virtosu feciorași de 20—35 ani, toți omeni frumoși, curați, din a căroră față nu se vede nici o rătăce, ăr esteriorul, precum și răspunsurile precise ce le dau la întrebările puse, dovedesc'o o inteligență rară.

În auditoriu publicu numerosu, partea cea mai mare țeranî din Folia și Jidovi.

Și pe acești țeranî carî, fiindu atacați, s'au pusu în legitimă apărare, au să'i judece, cum amă dîșu, omeni din sinul celor carî își nutrescu spiritul cu veninul și otrava foilor ca „Ellenzek”!

Sciri polițienesce. Alaltaerî s'era, șearului și prăvălișului Kortveleysi din Bümöna i s'a spartu ună ochiu dela ferestra dela stradă, în care se află espuși diferiți articuli de prăvălia, de cătră un tînăr bărbatu, cum se vede cu intențiunea d'a fura obiectele espuse. Cercetarea urmază.

Ultime sciri.

Londra, 28 Noemvre. — Principele de Reuss a sositu aici. Se crede că ar fi venit se negocieze întrarea Angliei în întreita alianță.

Londra, 29 Noemvre. — „Times” crede că vestitele acte falsificate, despre care a vorbitu „Gazeta din Colonia”, sunt nisce simple note neiscalite, emanand de la prințul de Reuss, ambasadorul Germaniei la Viena, și care au de obiectu d'a recomanda candidatura prințului de Coburg la tronul Bulgariei.

Roma, 28 Noemvre. — Misiunea englesă n'a reușitu să înmăneze lui Negus scrisoarea Reginei Victoria.

Transilvania, lăia Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, redactată de d-lă G. Barițu, cuprinde în Nr. 21—22 dela 1—15 Noemvre: Expozițiunea istorică dela Budapesta din a. 1886 (Raportu prezentat Academiei române din Bucuresci) de Gorgiu Barițu — Cultura națională a poporului român în comparațiune cu starea lui materială,

glia, care în decursu de secolu a fost stăpânitorea unei lumi întregi și care chiar după prevelerea ei adî se bucură de înalta distincțiune de a fi în fruntea tuturor statelor prin bogățiile ei cele mari și prin gradul de bunăstare la care a ajunsu populațiunea. Franța, care în urma averilor mari concentrate acolo, și-a menținutu și și menține până în ziua de adî, pre lângă tôte perdelele suferite din ambițiunea necalificabilă a regenților, reputațiunea de națiune bogată; Belgia și Olanda, care răsărind din nisce mocire și locuri nășipose au devenit lucărării lumii occidentale ș. a.; pre când în Orientu întâlnim la fie-care pasu urmele barbariei, în care au începutu a se lupta micile popore orientale de curend abia deșteptate din letargia, în care au fostu impinse de urgia barbarismului, de curend liberate din lanțurile grele ale întunerecului. Și decă ne întrebăm de cauza acestei diferințe atăt de favorabilă pentru Occidentu și atăt de funestă pentru Orientu, trebe să constatăm că pe când Occidentul mai puțin atinsu de ordele barbare, din cauza depărării, putea să și continue în pace opera de cultură și civilizațiune, pe atunci Orientul cunțreerat de decă de popore își vedea distrus printr'o trăsura singură de condeiu edificiu, la care a lucratu decă de ani, munca adunată cu sudorea în deceni întregi și-o vedea răpită într'unu singur momentu și nimicuită. La acesta a mai venit și împrejurarea, că, pe

de Augustin M. Vicașu. — Școalele civile de fete, de G. B. — Procesu verbalu ală comitetului Asociațiunei, luat în ședința dela 31 Octomvre 1887. — Proiectul de regulamentu pentru cursul complementar, împreunatu cu școala civilă de fete, susținută de Asociațiunea transilvană. — Procesu verbalu ală comitetului Asociațiunei luat în ședința dela 8 Noemvre 1887. — Bibliografia.

„Amicul Familiei”, diar beletristic și enciclopedic literar, cu ilustrațiuni, redactatu în Gherla de d-lă N. F. Negruțu, cuprinde în Nr. 23 dela 1 Decemvre: Literatura provecale (continuare), de Dr. Gregoriu Silași. — Întru amintirea reșosatului fiiu Ciprianu (poezie) de C. Morariu. — Tòmna (schită), de Emilia Lungu Puhallo. — Statornicie (poezie), de Traianu H. Popu. — Stradă Carmen Sylva (romanu), de Th. Alexi. — Noptea (poezie), de V. B. Munteșu. — Meșesugul de a face bani, de Petra Petrescu. — A fi poetu, de Tr. H. Popu; Unei Dòmne, de G. Simu; Primăvera mea, de Antoniu Băliban (poezie). — Călătorie împrejurul pământului în 80 de zile de A. d'Ennery și Jules Verne (urmare). — Tòmna (poezie) de I. I. Ardeleanu. — Diverse. — În Oratoriul Claustrului (ilustrațiune).

Mulțamita publică*) Subscribulu mă vedu îndemnatu înainte de plecarea mea din Brașovu a aduce sircerile mele mulțamite publiculu român din Brașovu, în mijlocul căruia am petrecut vre-o câte-va zile.

Mă depărtezu din Brașovu ducend cu mine cele mai plăcute suvenir. Mi-e inima încăntată, vedend cătu de tare sunt înaintați frații mei Români din Brașovu în cultură.

Am participat la produțiunea de cântări a reuniunei române de cântări, unde am admirat frumșea cântecelor și esecutarea escelentă a loră m'a încălțit inima.

Mi-a impusu și m'a înveselitu buna armonia, ce esistă în publicul român din Brașovu.

Unde sunt atâtea lucruri bune, de sigur, că escelenta însușire a Românilor, ospitalitatea, încă nu liosesece.

Am fostu primitu cu multă bunăvoință din partea Românilor din Brașovu și am fostu sprijinitu cu multă nărinimie în scopul întreprinderi mele. Le mulțamescu tuturor binevoitorilor Români brașoveni pentru succursul, ce mi l'au datu și i asiguru de recunoștința mea. În specialu mulțamescu părintelui protoiereu Ioan Petricu și parochului Vasile Voina dela biserica Sf. Neculae pentru binevoitorul lor concursu.

Archimandritu Veniaminu Popescu,
Machedoneanu-Român.

DIVERSE.

Fenomene curioșe. — Unu fenomenu curiosu s'a întemplat în Alpi. În noptea de 4 Septemvre, apele lacului Mergelen au dispărut. Acestu lac alpestru este situatu de desuptul vârfului Eggishorn, pe versantul Jungfrau. Anul trecut era vorba a-lă seca, der elu s'a secatu singur într'o nopte. Se crede că un cutremur de pământu care s'a simțitu în apropiere, în noptea de 4 Septemvre, ar fi pcrinuitu brusca scurgere a apelor. Unu altu fenomenu se mai semnaleză a se fi întemplat în portul Barcelona: marea s'a scoborât într'unu modu subitu de o jumătate de metru. S'a observat înș, că acestă scădere a nivelului mării a coincidat cu unu cutremur de pământu care s'a întemplat în Grecia. „Rev. Pad.”

*) Părintele Archimandritu Veniaminu Popescu ne împărtașese, că cheltuelile pentru călătorie sa prin monarchia noastră i le-a datu Archiducele Rudolf, pe lângă aceea că i-a înlesnit și biletu de liberu percursu pe căile ferate. Cătu a statu în Viena, a convenit cu mai multe persoane înalte și distinse, ca Archiducii Rudolf și Albrecht, nunțiu papal Galimberti, cu Dumba etc. — Red.

Arderea menageriei Barnum. — O telegramă din New-York, cu data de 21 Noemvre, anunță că vestita menageria Barnum a fostu Dumineca trecută, la Bridgeport, distrusă de unu teribilu incendiu. Scene înfiorătoare s'au produsu. Era ceva înspăimântatoru de a adî mușetele fiarelor sălbatece car ardeau. Nenorocitele animale orbite de fum alergau prin mijlocul flacărilor scotend nisce răcnete înfiorătoare. Sute de elefanți, lei, tigri, hiene au perit, trei-deci elefanți au scăpatu și rătăcescu prin câmpii. Unu leu de asemenea a scăpatu și a răspândit o spaimă forte mare printre populați. Unu altu leu care a fugitu a fostu urmărit. Șese focuri s'au trasu asupra-i și nu au putut să-lă omore. Mai târziu, un agentu de poliție l'a găsit într'unu grajd măncaand'o vacă. Corespondentulu țiarului „Independance belge”, dela care împrumutăm această scire, adauge că distrugerea represintă o perdere de 600,000 dolari, adică trei milioane lei.

Extracțiunea fibrelor din teiu pentru fabricațiunea funiilor. — În Rusia scortă de teiu este utilizată forte multu ca materiă textilă. În centrul Franței și mai cu sémă în Champagne, această industriă de asemenea este multu practicată. Se scie că teiul când este exploatat în vederea acestei produțiuni, e tratat în crângu simplu cu o revoluțiune coprină între 15—25 ani. Scortă estrasă în timpul sevei, este reunită în legături și înmuiată în apă în timp de câte-va luni. Acestă operațiune are de scopu de a separa liberulu cu înlesnire detașandu-se astfel cu o lamă ascuțită în foi séu panglice. Filamentele obținute torcendu-se sunt împletite în funii de diferite grosimi. După cercetările făcute de d. Rivet, spune „Revista pădurilor”, subinspectoru de păduri în Franța, care a prezentat o notiță în acestă privință la expozițiunea din 1878, s'a constatat că o legătură de scortă de 1 metru lungime și de 1 metru lărgime, pôte da 9 funii; trebe der în termen mediu 31 ster de lemne provenite din unu crângu de 25 ani, pentru a da 100 legături de scortă. Numai în departamentul Aube se utilizează anualmente mai multu de 230,000 kilogr. de scortă de teiu. Acestă industriă localizată mai înainte în câte-va puncte de pe teritoriul francesu incepe a lua o mare estensiune.

Unu drum de feru străbătend Rusia. — Țările din Petersburgu anunță că guvernul rusu are de gând să construiască o importantă linie ferată, care să lege directu Petersburgul cu Vladivostok, în Siberia. Linia proiectată ar avea o lungime de 6000 verste, adică aproape 6400 kilometri; ea ar necesita o cheltuală de 380 milioane de ruble echivaland cu 1 miliardu 606 milioane 200,000 lei, adică 251,000 pe kilometru. Se crede că linia va putea fi construită într'unu termen de 5 ani; lucrarea se va incepe d'odată în 5 puncte diferite, și la o egală depărare unul de altul, adică la Slabaust, Orușk Krasnogorak, la lacul Baikol și la riul Seeja.

Necrologu. — Teologii dela Blașiu anunță cu adencă durere încetarea din vietă a iubitelor lor conrate, respective colegu, Vasile Sêrbu, teologu absolutu, întemplat Lunu, în 28 Noemvre a. c. Pe defunctulu îl deplângu cu lacrimi amare: părintele, rudeniile și toți amicii și cunoscutii săi.

Fă-i țărina ușoră și memoria binecuvântată!

Numere singurate din „Gazeta Transilvaniei” à 5 cr. se potă cumpêra în totungeria lui I. GROSS, și în librăria d-lui Nicolae I. Ciurcu.

Editoru și Redactoru responsabilu: Dr. Aurel Muresianu.

când în Orientu, dotat din destul cu daruri naturale, lumea se deda la trândăvia; Occidentul lipsit de tôte acestea prin clima, de cele mai multe ori nefavorabilă, era avizat să'i caute averea, mijlocele de esistență, întraltă ocupațiune! Și acesta se găs într'adeveru în industrie și prin trênsa în comerciu.

Să vedem ce este industria și care este însemnătatea ei?

Însemnarea cuvântului industrie, la începutu destul de restrînsă, s'a lățitu din ce în ce, cu cătu lumea a înțelesu mai bine importanța fenomenelor amintite de acestu cuvânt și legătura diferitelor lucruri ale omenilor. În sensul vulgaru cuvântul industrie are de cele mai multe ori trei accepțiuni diferite și anume: activitatea aceea, care are de obiectu de a transforma producele brute date de agricultură séu de exploatațiunea de mine, numită și industrie manufacturieră. Altădată se dice de regulă comerciul și industria, când voiesce cineva să pună față în față boltița cu atelierul, magazinul cu fabrica. De asemenea mai adim forte desu agricultura și industria, când voim să punem în comparațiune esplotările rurale cu cele de oraș. Câteodată înș adim chiar în limbajul de tôte zilele dāntu i-se cuvântului industrie o accepțiune mai estinsă. Ei se întrebunțeză pentru a designa în genere tôte lucrările materiale și nemateriale, atăt agricole cât și manu-

facturiere și comerciale, în opozițiune cu acelea care au séu car se par a av unu caracter mai înalt, precum sunt lucrările învățătorilor, artiștilor, funcționarilor publici etc. În acestu casu industria formeză în câtu o antiesă cu totu ce se înțelege sub numirea de profesiuni liberale. Se dice, d. e. că cineva intră în industrie când se face cultivatoru, manufacturieru séu comerciantu și că ese din industria când devine artistu, avocat, medicu, profesoru, funcționar publicu etc. Der nici una nici alta din aceste definițiuni nu pôte pe deplin satisface pentru a desemna întregul de operațiuni, care formeză industria. Distincțiunea stabilită de atâtea ori între artele industriale și profesiunile așa numite libere s'a parut de cele mai multe ori zadarnică decă nu chiar falsă luat fiind în modu absolutu. Lumea și cu deosebire cea cultă a înțelesu, că aceste lucrări ori cât de diferite ar fi în procesele lor, și referitor la obiectul lor imediatu, se legă, se înlanțuescu, își dau unu ajutoru reciproc; că ele sunt guvernate de aceleași legi și în fondu au aceeași țintă și prin urmare trebe să le cuprindem pe tôte sub o denumire comună. Astfel încetulu cu încetulu sub numele generalu de industrie s'au desemnat tôte lucrările de orice natură ar fi ele, carî contribuiescu directu séu indirectu la satisfacerea trebuințelor omenesce.

(Va urma)

Cursul la bursa de Viena din 29 Noembrie st. n. 1887.

Table with 2 columns: Item description (e.g., Rentă de aură 5%, Bonuri rurale) and Price/Value.

Cursul pieței Brașov din 30 Noembrie st. n. 1887.

Table with 2 columns: Item description (e.g., Bancnote românești, Argint românesc) and Price/Value.

Advertisement for LE HOUBLON cigarettes, featuring the brand name in large letters and a small illustration of a cigarette pack.

Nr. 12676—1887.

Publicațiune.

Conformă planului economic provisoric pentru anii 1887 și 1888, aprobat de înaltul loc, intenționează comuna orașenească Brașov...

Să invite deci toți cumpărătorii, ca până în susnumita zi să se așternă la oficiul forestier al orașenească din loc...

séu în hârtii de valoare admisibile pentru cautiune. Totu în ofertă are să se amintescă, cum că oferentului îi sunt cunoscute atât condițiile de oferte...

Brașov, 17 Noembrie 1887. Magistratul orașenească.

Convocatoriu.

Fundatorii înființândei societăți acționare „Bistrițiana,” instituită de credit și economii cu reședința în Bistrița, își iau prin această voiă a invita pe toți acei Domni...

- a) Raportul fundatorilor în privința activității lor referitoare la semnarea acțiilor... b) desbaterea și primirea statutelor... c) alegerea direcțiunii... d) alegerea comitetului de revisiune... e) aprobarea rațiunilor de până acum...

Bistrița, în 25 Noembrie 1887.

Din însărcinarea fundatorilor: Gavrilă Manu, adv. ca direct. execut. prov.

Mersul trenurilor

Valabil de la 1 Iunie st. n. 1886.

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a călei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with multiple columns showing train schedules, including destinations like Bucuresci, Predeal, Cluj, and various stations in the region.

Nota: Orele de noapte sunt cele dintre liniile gróse.